

20.7.2013 „Z Dolního Žandova do středu Evropy“

Už je tomu čtvrt století, co jsem opustil Dolní Žandov, abych se vydal převzít funkci ředitele rokcanského Favoritu. Bylo to pro mne tenkrát těžké rozhodnutí, mnohem těžší, než si kdo dokáže představit. Dnes s odstupem času mi však připadá, jako bych odtud nikdy neodešel a stále se cítím jakousi neviditelnou stříbrnou nití se spojen s obyvateli této malebné pohraniční obce. Pravidelně čtu informace o dění v Dolním Žandově, koresponduji s Klubem jeho přátel a dokonce mám na jeho webových stránkách svojí rubriku. Jakoby to bylo včera, vidím před sebou všechny ty postavy a postavičky, které k Dolnímu Žandovu neodmyslitelně patřily a které se staly i nedílnou součástí mého života. Proto není divu, že i dnešní turistická trasa začíná právě tady a kde jinde jí začít, než u hrobu mých rodičů na malebném žandovském hřbitůvku. Navštěvuji tady nejen je, ale i všechny lidi, se kterými jsem v této obci kdysi žil a které jsem znal. Ve velebném tichu pod kvetoucími lipami, jako by se vracely jejich příběhy, smutné i veselé, takové, které tehdy naplňovaly čas našehožití.

Potom už jsme se vydali na trasu dnešního pochodu. Nejdříve jsme šli po silnici směrem k nádraží a také tady se mne vracely vzpomínky na lidi, kteří tu kdysi žili. Na manžele Tunderovi i na pana Plášila, který bydlel hned naproti nim. Dům, kde žil, byl již koncem sedmdesátých let určen k demolici, a když z něho v roce 1978 vypravovali jeho pohřeb, měl být posledním obyvatelem. Přesto tam ten dům stojí dodnes. Vzpomněl jsem i na manžele Polákovi, kteří tehdy bydleli v budově pošty. Z bytovek po pravé straně silnice jsem zavzpomínal na řidiče autobusu pana Setničku, který rozvážel pracovníky Státního statku. Vzájemně jsme se předjížděli na silnici do Chebu, kam jsem denně cestoval na jízdním kole do Esky. Jak pan Setnička postupně nabíral pracovníky, pokaždé jsem ho předjel a potom zase naopak. Z domků nad bytovkami vzpomínám ještě na pana Gažáka staršího, který mne, člověku nezkušenému, často radil, co a jak mám udělat na zahradě. Zanedlouho se před námi otevřelo údolí vedoucí k osadě Salajna.

Ta sice dnes není cílem našeho putování, avšak nově opravené hrázdné statky a sklárna jistě stojí za zhlédnutí. Je to tak trochu rarita. Hospodský, když nemá zákazníky, fouká sklo, nebo naopak. Jen tak mezi námi, to foukání mu jde mnohem lépe než čepování. Při cestě do Salajny kdysi bydlíval pan Šmiknar, který mne občas pokosil zahradu. V počátcích mi se sekáním trávy pomáhala i babička Kundrátová, kterou si její manžel přivezl až odkudsi z podkarpatské Rusi. Dokázala neuvěřitelným způsobem ovládat srp. Z této ulice si ještě vzpomínám na paní Jitku Hallovou, Novákovi, Plášilovi a Pekočovi.

Vlevo za mnou na následujícím obrázku se skrývá objekt bývalých vojenských kasáren.

Na webových stránkách Klubu přátel Dolního Žandova se můžete v pojednání inženýra Nováka dočíst, že od roku 1951 do roku 1972 zde působil útvar Pohraniční stráže. Když dnes někdo řekne, že byl příslušníkem pohraniční stráže, dodává mu to spíše charakter zločince než hrdiny. Je to opravdu zvláštní vděk těm, kteří tu nasazovali život. Kdysi uznávané hodnoty našeho života se rychle mění, spíše bych řekl, že dělají kotrmelce. Základem kasáren byla vlastně budova bývalého hotelu „Dyleň,“ stojící těsně pod nádražím, která byla v roce 1952 rozšířena a byly zde vybudovány i stáje pro služební koně. Pro vojáky z povolání byly postaveny v roce 1953 u kasáren finské domky a v roce 1956 ještě přibýly vojenské bytovky u nádraží. Manželky a děti vojáků z povolání z rot pohraniční stráže Oldřichov, Liščí farma (Dyleň) a Staré Mohelno, byly denně přiváženy do Žandova do školy nebo do práce. Kdo z těch, kteří absolvovali vojenskou základní službu, by neznal píseň „Na Starém Mohelně, na státní hranici...“ Je to taková vojenská klasika, něco jako Smetanova „Prodaná nevěsta“ v českém operním světě. Touhle píseň se prý vždycky končilo v hospodě „U Štorcha“ v Horním Žandově.

Přítomnost Pohraniční stráže byla pro obec ve všech ohledech přínosem. Vojáci byli prakticky u všeho. Ať se jednalo o kulturní vystoupení, dětské dny, promítání filmů ve vojenském kině, vedení pionýrských oddílů, brigády v JZD, fotbalové zápasy nebo vojenskou hudbu na vesnických zábavách. V některých případech posloužila i praporek ošetřovna jako

první pomoc při zranění. Mnozí z vojáků základní služby v Dolním Žandově oženili a žijí tam dodnes. V souvislosti s útvarem Pohraniční stráže vzpomínám zejména na majora Časára, který se v době, kdy jsem v Dolním Žandově bydlel, aktivně podílel na veřejném životě v obci. I on tady má svůj příběh. Dne 12. července 1960 se pokusili dva ozbrojení vojenští zběhové odcizit v Úbočí motocykl. Při útěku z místa činu byli pronásledováni skupinou vojáků pohraniční stráže vedených tehdy kapitánem Časárem a okrskářem Veřejné bezpečnosti nadporučíkem Kepkou. Nad obcí Úbočí v lesním masívu došlo ke střetnutí za použití zbraní, při kterém byl usmrčen vojenský zběh Jiran. Československý armádní film natočil v roce 1964 v Žandově a okolí film „Časárova skupina“ o ozbrojeném střetnutí příslušníků Pohraniční stráže.

Je to zvláštní svět. Jméno tohoto vojenského zběha, který ke svým kriminálním činům zcela jistě neměl žádnou politickou motivaci, je uvedeno na Památníku Železné opony na Svatém Kříži u Chebu. Teď se tedy logicky ptám, kde by dnes bylo uvedeno jméno kapitána Časára, kdyby při této akci padl. Vlastně může být rád, že za to, že bránil svojí vlast a spoluobčany, nestanul stejně, jako mnoho jiných příslušníků pohraniční stráže, před soudem. Jeho dcera, provdaná Dlabalová, dnes žije v Rokycanech. Stejně, jako později já, i Ladislav Dlabal odešel kdysi z Dolního Žandova, aby převzal funkci ředitele rokycanského Favoritu. Mohu Vám prozradit, že to byl nejtalentovanější ředitel, jakého kdy Favorit měl, vstřícný a komunikativní. Traduje se, že jeho kariéra ve Favoritu tehdy skončila na dvou prozaických věcech. Ladislav byl příliš velký, zatímco vedoucí tajemník OV KSČ příliš malý. To byla přímo troufalost. Druhým aspektem bylo, že kouřil dýmku, což předsednictvo rokycanského Okresního výboru KSČ považovalo za kapitalistický přežitek. Na otázku, zda soudruh Gottwald byl také kapitalista, vedoucí tajemník vyskočil, začal šermovat rukama a křičel, že soudruh Gottwald při tom neměl tak provokativně přehozenou nohu přes nohu jako Ladislav Dlabal. To snad ani nepotřebuje komentáře. Když se na to podíváte z hlediska statistiky, může se vám zdát přímo nepravděpodobné, že dva z pěti poválečných ředitelů Favoritu Rokycany, přišli do tohoto podniku právě z nevelké obce Dolního Žandova.

Jak dále vyplývá z pojednání inženýra Nováka na webových stránkách Klubu přátel Dolního Žandova, po reorganizaci v roce 1972 byl pohraniční útvar Dolní Žandov nahrazen „Stavební výrobou Federálního ministerstva vnitra“, jejíž součástí byl stavebně montážní prapor a která začala za pomoci vojáků základní služby budovat nové objekty pohraničních rot na západní hranici. Zázemí této organizace si vyžádalo i prodloužení drážní vlečky do objektu a výstavbu nových ubytovacích i výrobních kapacit. Byl rekonstruován kuchyňský blok, postavena kotelna na dřevní štěpky, vybudovány provozy na zpracování dřeva od katru po finální výrobu, v té době moderní provoz výroby tvárnice suchého zdiva, výroba zámečnických a klempířských prvků, včetně skladových kapacit stavebního materiálu. Práci v této organizaci našlo hodně lidí z Dolního Žandova i okolí. Stavební výroba se podílela na řadě akcí v obci, např. na výstavbě nového fotbalového hřiště nebo výstavbě panelových domů za poštou a nového objektu základní školy. A jak Stavební výroba dopadla po roce 1989, již není třeba popisovat. Díky úspěšné privatizaci „pražských privatizátorů,“ byl objekt včetně výrobních

zařízení rozprodán a v současné době po rozprodání výrobních strojů a zařízení spokojeně chátá. Jedna z výrobních hal tohoto objektu v současné době posloužila jako skládka komunálního odpadu z Německa. Pro nás, kterým Dolní Žandov přirostl k srdci a kteří se tam rádi vracíme, je to opravdu smutné.

Jestli jsem byl v Dolním Žandově něčím fascinován, pak to bylo nově opravené nádraží. Vždycky jsem Žandovákům ze srdce přál to nejlepší, avšak když jsem se na to podíval z hlediska národohospodáře, vzpomněl jsem si na faráře Otíka z Hoštic. Zejména na jeho výrok „Panenko Maria Podsrpenská vidíš?“ Jezdil jsem tady vlakem v dobách, kdy byl náčelníkem stanice pan Háek. Jízdenky prodávala paní Fletterová, v čekárně jsme se báli tři, a čtvrtý do party byl výpravčí.

Pasažéry prvního ranního vlaku do Plzně tvořila trojice sestávající z tehdejšího krajského prokurátora Karla Heřmana, Karla Snopka mladšího a mne.

Skleněné stěny a podchody může Dolnímu Žandovu závidět i hlavní plzeňské nádraží. Už se raději ani neptám, kdo ta skla bude umývat. Nevzpomínám si, že by za mého desetiletého pobytu v Dolním Žandově vlak někoho přejel. Proto se ptám, nač ty podchody? Teď je sice nádraží jako lusk. Avšak člověka s červenou čepicí tady neuvidíte a jízdenku si nekoupíte. Naskytá se tedy otázka, komu tahle gigantomanie vlastně slouží. A zase skončíme u lobbistů, kmotrů a jejich firem. Na Brusel to nesvádějte, zaplatí se to stejně z vašich daní.

Další pasáž věnuji naší kamarádce Martině Jiřincové z Plzně, aby se po letech mohla podívat na své bývalé pracoviště, kterým býval Státní statek v Dolním Žandově. Je to hned naproti nádraží. Vy Žandováci (alespoň někteří), jí budete pamatovat pod jménem Říhová. Bydlela sice v Okrouhlé, avšak své ratolesti vodila do školní družiny v Dolním Žandově. Jak můžete vidět na následujících snímcích, účel budovy zůstal zachován i po revoluci, změnila se jen vlastnická struktura a také technická úroveň strojního vybavení. S touto budovou mám neodmyslitelně spjatou představu ředitele Faltejska a jeho zástupce inženýra Vladimíra Tůmy, který kontinuálně pokračuje v započaté práci i nyní. Vzpomínám si na den, kdy jsme byli

ředitele Faltejska navštívit s ředitelem chebské Esky Ladislavem Ježkem. Stále vidím, jakou hrdostí nás provázel po nově vybudované bramborárně ve Staré Vodě. Dnes tady potkáte brambor jen v obchodě a ten ještě k tomu přicestoval z Polska. Řepky se sice nenajíme, avšak jako fotografovi mně to maximálně vyhovuje. Krajina se žlutými lány řepky je totiž mnohem více fotogenická.

A potom už jsme se pokračovali kolem železniční trati směrem k Brtné. Je to malá, zato však krásná osada asi kilometr za železniční tratí. Není to tak dlouho, co tady pro nás končil svět. Již zdaleka svítily tabule „Hraniční pásmo, vstup jen na povolení.“ Kdo to porušil, riskoval nejen svobodu, ale někdy i život. Vzpomínám si, že jsme jednou měli návštěvu, která si chtěla zajít do lesa na houby. Vyšla si jen tak bez dokladů. Sotva však došla na konec Brtné, už tam byli příslušníci pohraniční stráže. Tenkrát měla naše návštěva docela štěstí, že narazila na dobrosrdečné vojáky. Ti ji dovezli vojenským GAZEM až k nám a po kontrole dokladů a naší záruce ji propustili na svobodu. Ne vždy to dopadlo tak dobře.

Potom už se kolem cesty začal objevovat pasoucí se dobytek, což je pro tento kraj typické. Svažité louky se snad ani nedají k jinému účelu použít. Bylo to přece jen jiné, než jsme zvyklí z okolí Plzně. Sytě zelená tráva a mohutné, ničím nepoškozené stromy, které v člověku vzbuzují úctu a respekt. Místní hospodáři jsou také jiní, než ve vnitrozemí. Z turistických pochodů jsme zvyklí na bučící dobytek, který se pohybuje na vyprahlé louce bez vody a žebra u plotu od kolemjdoucích nějaké to sousto, na které se přes elektrický ohradník nedostane. Tady je to úplně jiné.

Vzadu na obzoru můžete vidět až na hřebeny Slavkovského lesa. Je to zvláštní. Prošel jsem různé krajiny křížem krážem, avšak na tento hřeben jsem se nikdy nedostal, přestože to bylo mým velikým přáním. Pokaždé do toho něco přišlo a tak se tu bariéru pokusím překonat ještě v letošním roce. Mám připravenou trasu z Dolního Žandova přes Úbočí a Podlesí a potom přes hřeben Slavkovského lesa na Kladskou do cíle v Mariánských Lázních.

Osada Brtná připomíná oázu klidu a pohody. Rybníčky plné ryb, pěkně udržované usedlosti, to vše je obklopeno vonící květenou. Žlutý dům na jednom z následujících obrázků patří rodině Janovských, kteří vlastní obchodní společnost EFB-Ekofarma Brtná s.r.o. V prodejnách, zejména v obchodních řetězcích nemám důvěru k biopotravinám, avšak tady bych s tím určitě problém neměl.

Mám-li být upřímný, tak trochu jsem očekával, že na farmě Brtná uvidím inženýra Sýkoru. I když už jsem v Dolním Žandově již nežil, sledoval jsem se zájmem osudy lidí z chebského okresu, které jsem kdysi znal. O bývalém vedoucím tajemníkovi okresního výboru KSČ v Chebu inženýru Sýkorovi jsem se doslechl, že údajně hospodaří právě na farmě Brtná. Považuji za svou povinnost všem Žandovákům říci, že to byl vždycky rovný a čestný chlap, kterého jsem si vážil. Nějak se nehodil do té garnitury stranických funkcionářů Burianovské éry, bylo mu cizí politikaření a pletichaření. Vyčníval mezi nimi asi tak, jako kdysi Gorbačov v Rusku.

Všimněte si té pěkně hrázdné usedlosti, schované mezi stromy, za rybníčkem na dalším obrázku. Je to zákoutí, řekl bych, přímo idylické.

Osobu inženýra Sýkory mám spojenou především z doby neblahého působení pracovníků Výboru lidové kontroly v chebské Esce. Byly to tenkrát měsíce hrůzy. Jejich aktivity představovaly bezmezný teror, šikanování a zanedlouho v Esce vytvořili svojí destrukční činností atmosféru nejistoty a strachu. Byli prakticky nekontrolovatelní a nepostížitelní. Starší z nich, Petrášek, byl většinu času „naložen“ v lihu a ještě před tím, než působení VLK, jak se Výboru lidové kontroly ve zkratce říkalo, v Esce skončilo, zemřel na selhání jater. Jeho kolega, téměř dvoumetrový Krčil, měl zcela jiného koníčka než alkohol. Většinou nocoval u rozvedených osamělých žen, které si vytipoval v průběhu směny. Když ráno přišel do podniku, už nemusel nic kontrolovat, protože na nás věděl úplně všechno. Kvůli kosmetickým vadám na spodní neviditelné části rámu velikosti špendlíkové hlavičky se musely rámy vyrábět znovu. Ženy na montáži již týden nedělaly, bezradně posedávaly po dílně a některé z nich i plakaly. Obchodní náměstek Oldřich Hartman musel každou chvíli odejít k výsledku na oddělení hospodářské kriminality v Chebu. Pracovníci kontrolní skupiny VLK na něho udělali oznámení o podezření ze spáchání trestného činu za to, že neměl v evidenci dvě zapomenutá jízdní kola, která zůstala ležet na půdě Esky ještě někdy z dob první republiky. Vzpomínám si, že jsme se jednoho odpoledne vrátili s ředitelem Císařem z Prahy, a sotva jsme vystoupili z auta na opuštěné tovární nádvoří, zarazilo nás hluboké ticho, které připomínalo spíše neděli než pracovní den. Důvod tohoto stavu byl však velmi prozaický. Expedovat jízdní kola bez přítomnosti pracovníků VLK bylo přísně zakázáno, a přestože již ručičky hodin u vrátnice ukazovaly pozdní odpoledne, Petrášek s Krčilem se v podniku dosud neobjevili. Ženy na montáži byly opět uplakané, protože když expedice plynule neodebírala kola, nedalo se ani montovat. Poslední kapka trpělivosti ředitele Císaře byla v tom okamžiku u konce. Měl brunátné tváře a bylo na něm vidět, že je silně rozrušen. Šel k telefonu na vrátnici, zavolal vedoucího tajemníka Okresního výboru KSČ Sýkoru a požádal ho, aby pokud možno rychle přijel do podniku. Vedoucí tajemník, který pochopil vážnost situace, slovo dodržel a

zanedlouho se ohlásil na dolní vrátnici Esky. Když viděl zastavenou výrobu, uplakané ženy a bezradné vedoucí pracovníky, zachoval se jako rozhodný muž.

„Expedujte na mojí zodpovědnost“ řekl.

Potom se vrátil zpět na stranický sekretariát a poslal na Ústřední výbor KSČ dvoustránkový dálnopis. Členové kontrolní skupiny Petrášek a Krčil se již do podniku nikdy nevrátili. Výsledek celé téhle monstrózní akce byl ten, že Eska vyráběla se stejným počtem pracovníků polovinu jízdních kol úplně stejné kvality jako předtím. Velkým přínosem inženýra Sýkory byl i jeho pragmatický přístup ke kádrové politice, díky němuž v Esce mohl působit jako výrobní náměstek inženýr Josef Jung. Byl pro podnik velkým přínosem, a jedinou jeho vadou na kráse bylo, že kdysi podepsal při služební cestě v Praze někde na ulici platformu 2000 slov. Proto bych chtěl inženýru Sýkorovi i po těch letech na dálku poděkovat za to, že byl takový, jaký byl, popřát mu hodně zdraví a vám Žandovákům bych chtěl říci „buďte rádi, že máte mezi sebou takové spoluobčany.“

Sotva jsme vstoupili do lesa, čekaly na nás první bedly. Později ještě poroste hřib kovář a muchomůrka růžovka, to ovšem bude až ve vyšších polohách. Zanedlouho se setkáme i s borůvkami.

Kolem cesty se táhly louky s již sklizeným senem a celý kraj voněl opojnou vůní, jakou mívá jen léto. V těch balících není poschovávaná nějaká „ostrice“, nýbrž kvalitní voňavé seno. Z dětství si vzpomínám, když jsme ho nakládali na žebříňák, mělo krásnou barvu a vonělo jako bylinkový čaj. Když se člověk dívá na různých místech, čím se dobytek krmí dnes, je mu z toho smutno.

Jak jsme stoupali směrem ke středu Evropy, vlevo bylo vidět hřebeny Slavkovského lesa a vpravo nám zase připadalo, jako bychom se přiblížili až k mrakům. Blankytně modrá obloha kontrastovala se svěží zelení, která v této nadmořské výšce teprve teď začínala pomalu tmavnout k létu. Krajina kolem nás se s přibývajícími metry nadmořské výšky přibližovala k drsné horské přírodě. Zatímco já jsem šel pomalu širokou lesní cestou, Jana běhala po lese a nadšeně sbírala houby. Bohužel jsme měli jen igelitovou tašku a již na první pohled to

vypadalo barbarsky. Houby však tohle cestování přírodou ve zdraví přežily a v neděli z nich byla vydatná svačina. K tomu jistě přispěla i skutečnost, že taška byla ekologická.

Cesty v této oblasti tak trochu připomínaly klasické dálnice, rovné jako kdyby byly dělány podle pravítka. Podobné cesty jsem viděl v německých lesích v okolí Mnichova. Všechny stejně rovné, stejně široké a hlavně málo značené, takže člověk si tam připadá jako v bludišti na Petříně. Je prakticky vyloučeno poznat jednu cestu od druhé. Ne nadarmo se říká, že turistické značení, jaké je v Česku, nemá v Evropě konkurenci.

Po stranách cesty byla stále více panenská příroda. Svědčí o tom nejen malebné průhledy do údolí, ale i kvetoucí náprstník. Jsou to místa, lidskou činností příliš nezasažená a je to poznat již na první pohled. Jdete-li lesy v okolí Plzně, jsou většinou poznamenané exhalacemi, stromy nejsou zdaleka tak statné. Vstoupíte-li do lesa na úbočí starobylé Dyleně, připadáte si jako byste vstoupili do chrámu pod širým nebem.

Všude kolem je posvátné ticho a vy máte najednou zvláštní, jen těžko vyslovitelný pocit malosti ve srovnání s tím, co zde příroda dokázala vytvořit. Liščí farmu byste tady ale hledali marně. Je tu skutečně jen ten rozcestník a kdysi tu bývalo sídlo roty pohraniční stráže. Jako lákadlo však dobré.

Tady už to tak trochu připomíná Šumavu. Ocitli jsme se na rozcestí pod Dylení, odkud je k vrcholu asi osm set metrů vzdušnou čarou. My se však nevydáme přímou cestou a namíříme si to přímo do středu Evropy, abychom beze zbytku naplnili téma dnešního pochodu.

Tahle cesta je tak trochu zvláštní. Jednak jsou z ní nádherné výhledy, zrovna jako ten do Německa na předcházejícím obrázku. Kráčíte si jen tak přírodou, po levé straně máte české hraniční kameny, po pravé německé a cesta tak tvoří státní hranici. Vyznat se v těch německých značkách je trochu složité, avšak na druhé straně musíte uznat, že ten rozcestník vypadá opravdu hezky. Na jednom z následujících obrázků můžete vidět, jak si Jana nese ten svůj houbový poklad. Myslím, že by ho nevyměnila ani za ten, co se podle pověsti skrývá v hoře Dyleň. Na této cestě také můžete potkat mnoho turistů, převážně německých, kteří halasně zdraví a již na první pohled vidíte, jakou mají radost, že si mohou s někým popovídat. Při setkání s dobrosrdečnými Bavoráky si pokaždé vzpomenu, jak nás ve škole strašili zlími imperialisty, a každá takové vzpomínka ve mne vyvolá salvy smíchu.

Pro nás, kteří pamatujeme období studené války, je pohyb po hranici se Spolkovou republikou Německo tak trochu atrakcí a to i v dnešní době. Kdysi patřilo k zaběhnutému folklóru, že nás stranické orgány „obšťastnili“ nějakou tou družební delegací ze Sovětského svazu. Bylo to něco jako trestanecká koule na noze každého ředitele a nedalo se to odmítnout. Především to znamenalo několikadenní výpadek z práce. Nehleďte však za tím nějakou politiku. Byli to chudáci, vděční za všechno, co dostali. Vzpomínám si na ředitele továrny na jízdní kola, jehož největším zájmem bylo sehnat dva obleky a největším zážitkem, když jsem ho vzal do Aše až do míst, odkud dohlédl na západní hranici. Vyprávěl mi, že u nich by ho zastřelili už sto kilometrů před hranicí. Nevím proč, ale právě dnes jsem si na něho vzpomněl, jak by se asi tvářil, kdyby teď mohl jít po cestě mezi hraničními kameny se mnou.

Kolem stezky vedoucí ke středu Evropy, můžete vidět celou řadu zajímavostí. Jak vyplývá z následujícího obrázku, kdysi se v těchto místech pálilo v milířích dřevěné uhlí. Není možné nevybavit si herce Josefa Hlinomaze, jak se ptá uhlíře, zda má zaplacené daně i na příští rok.

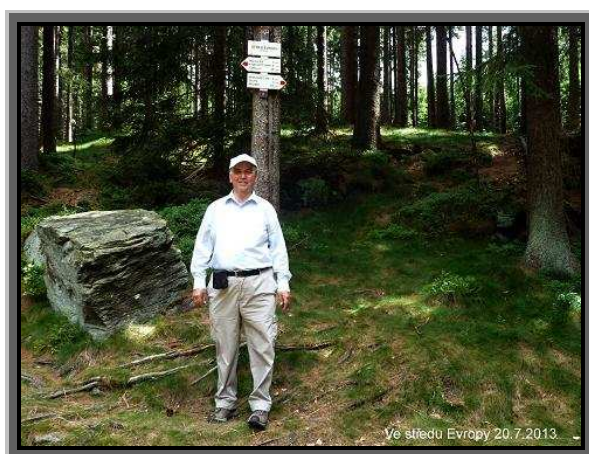

V dyleňských lesích také nacházíme řadu studánek a potůčků s křišťálovou vodou, z nichž nejvýznamnější a nejznámější je „Granátový pramen“, který vyvěrá až na samé hranici s Německem.

A potom už přicházíme k samotnému středu Evropy. Je to geografický bod vyznačený žulovým pomníkem datovaným roku 1865. Na schématu Evropy na žulovém stole jsou vyznačeny vzdálenosti k nejzazším bodům kontinentu a komorní atmosféru zde můžeme vstřebávat pohodlném odpočívadle. Jedná se o jednu z lokalit považovaných za střed Evropy, i když podle místních obyvatel prohlásil Napoleon Bonaparte roku 1813 za zeměpisný střed Evropy právě vrchol Dyleň. Když se pozorně rozhlédnete kolem, uvidíte hezký kout přírody přímo vybízející k relaxaci. Chvilí jsme si odpočinuli na lavičce, doplnili energii, pozdravili německé turisty a lesními stezkami se vydali k vrcholu báje opředené Dyleň. Je to ještě asi jeden a půl kilometru, avšak převýšení už je jen asi sto dvacet pět metrů.

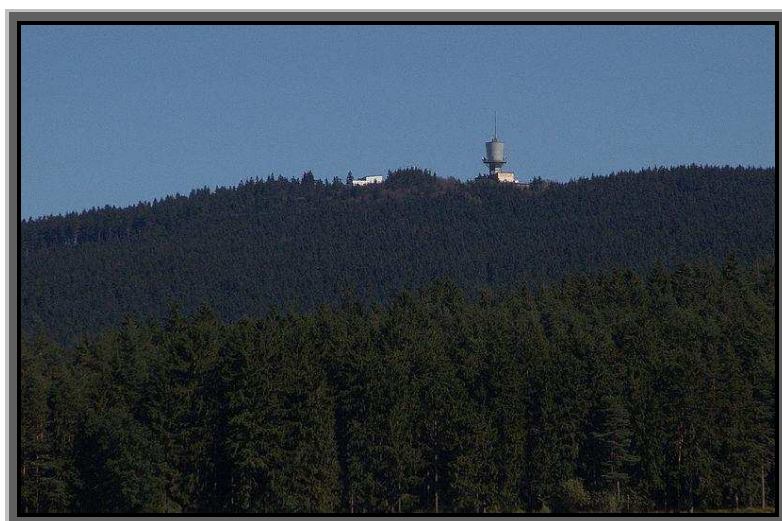

Po těch červených trojúhelníčkách a po zelené značce dojdeme až na samotný vrchol hory.

Všimněte si, jak vrchol Dyleně vypadá z dálky majestátně. Kdyby nahoře byla ještě jedna věž, shledal bych nápadné podobenství s Čerchovem, jehož mohutný masiv se vypíná k obloze na opačné straně Českého lesa. Poutník, který vyjde až nahoru, je ovšem zklamán, když zjistí, že věž není přístupná a je chráněna dvojitým plotem z ostnatého drátu. Ale i tak je to společenský pokrok, protože před revolucí se sem kromě pohraničníků nepodíval vůbec nikdo.

Dyleň a Čerchov jsou si opravdu podobné. O Čerchovu spisovatelka Božena Němcová jednou napsala, že se krčí v krajině jak naježený kot (rozuměj kocour). To samé bych si troufl říci o Dyleni, která vévodí svému okolí a je dominantou hraniční linie mezi Mariánskými Lázněmi a Chebem.

Dyleň (Tillenberg) je bájná hora opředená mnoha pověstmi. Jedna z nich vypráví, že na Dyleni bývalo dříve velmi bohaté a pyšné město, které se pro svůj hříšný život propadlo do nitra hory a od té doby hora skrývá tajemný, dosud neobjevený poklad. Pověst se vykládá asi takto. Město s vysokými kupolemi, často krytými zlatem, bylo obklopeno vysokou kamennou zdí s mnoha střílnami a strážními věžemi a tak odolávalo všem útokům. Občané chodili oblečení v sametu a šlapali po cestách vykládaných českými granáty a zlatými deskami. Nejbohatšími obyvateli byli zlatníci, zbrojaři a obchodníci, nejchudší byli dělníci, horníci a malí obchodníci. Město oplývalo čilou hornickou činností, těžilo se zde zlato a stříbro. V okolí města se též nacházela velká množství českých granátů, kterými se postupně plnila městská pokladnice. Čím však bylo město bohatší, tím nastával větší mravní úpadek jeho obyvatel, neboť bohatství, jež lidé vytěžili z hory, na ně uvalilo kletbu podzemní moci. Do města putovalo mnoho chudáků, doufajících, že jim zbude něco ze stolu boháčů. Ti je však z města hnali psy a holemi. Jednou se poblíž města utábořila skupina Cikánů. Ve městě tak jako jiní nic nedostali, stěžovali si tedy svému náčelníkovi. Tento velmi letitý a moudrý muž se tedy vydal do města sám. Ale ani jemu se nedostalo ničeho jiného než výsměchu a nadávek. Když mu nic jiného nezbývalo, pokusil se pro své druhy něco k jídlu ukrást. Byl však přistižen při činu a ihned odsouzen k smrti. Na prostorném náměstí byla postavena šibenice. Lidé se zvědavě shromáždili ve velkém množství okolo popravčího místa a vyčkávali, co se bude dít. Kat už přišel ke starci, ale ten jej pokorně poprosil, aby mu ještě na chvíli sundal pouta, že by se chtěl ještě pomodlit a říci své poslední přání. Kat mu tedy pouta sundal. Cikán si klekl na zem a napřáhl své ruce směrem k nebi. Přitom si mumlal jakousi průpovědku. Za chvíli se znovu postavil a s hromovým hlasem řekl:

"Pohlť země toto bezbožné město!"

Jakmile to dořekl, s velkým rachotem se hora otevřela a celé město se do ní propadlo. S městem se do země propadlo mnoho zlata, stříbra a drahých kamenů. A to je onen pověstný dyleňský poklad.....

Na severní straně hory stávala známá turistická chata, která po roce 1947 vyhořela, prý byla úmyslně zapálena tzv. kopečkáři. Hora byla zanedlouho poté přetáta dráty železné opony. Tehdy ještě na vrcholu Dyleně stávala dřevěná výzvědná bouda armády, která v 50. letech vyhořela a tak v roce 1966 tam armáda vybudovala nový rozsáhlý areál pro výzvědné radiotechnické jednotky. Vzhledem k tomu, že se jedná o výrazný vrch s dalekým rozhledem do Bavorska, byla na něm postavena obytná budova pro vojenskou posádku, pozorovací věž a odposlouchávací věž. Probíhal zde monitoring rádiového provozu v téměř celém Bavorsku. Podobná věž sloužící ke stejným účelům naopak amerických výzvědných služeb stojí dodnes v Německu na hoře Schneeberg. Zvláštností této věže bylo, že celá stavba byla provedena bez jediného kousku železa a trámy jsou spojeny šrouby ze silikonu. Na dobovém snímku můžete vidět vojáka ve službě právě na zmíněné věži na vrcholu Dyleně.

Odposlouchávací stanice ztratila svůj význam po sametové revoluci. V devadesátých letech 20. století bylo její vybavení demontováno, věž byla rekonstruována a v současnosti slouží jako retranslační věž, vysílač televizních a rozhlasových programů.

Obsluha věže dokázala údajně zjistit letadla, která startovala až ve vzdálené Francii. Po revoluci pak byl areál po nějakou dobu opuštěn. Dnes je tento areál v soukromém vlastnictví a pro veřejnost je přístupný jen jedenkrát do roka, obvykle poslední víkend v květnu, kdy se tu koná hvězdicový pochod na Dyleň.

Za zmínku stojí i skutečnost, že Dyleň inspirovala německého básníka Ernsta Freimuta (vlastním jménem Johanna Sommerta) k sepsání epické básně *Der Tillenberg: Ein Sagenschatz aus dem Egerlande* (Dyleň: poklad pohádek z Poohří) která byla poprvé vydána roku 1904.

Ještě několik rozhlédnutí na vrcholu této památné hory a naše návštěva se pomalu stává minulostí. Pokaždé, když stoupám k nějakému vrcholu, ptám se sám sebe, zda to mám se svým třikrát opravovaným srdcem vůbec zapotřebí. Když však člověk dosáhne vrcholu a zadívá se dolů do krajiny, odpoví si, že ano. Podívejte se i vy se mnou na nekonečné obzory i na ty nádherné trsy zvonečků, které si jen tak rostou v nadmořské výšce 940 metrů. Mé nitro pokaždé obestře slavnostní pocit a je mi úplně jedno, zda stojím na vrcholu Dyleně nebo na vrcholu Mount Everestu. Tenhle pocit tedy přináší opravdová turistika. Nikoli ta přeorganizovaná, kdy kráčíme jako ovce v zástupu od kontroly ke kontrole stále po stejných trasách. Není nic krásnějšího, než toulat se jen tak krajinou, nic nemuset, dívat se kolem sebe. Zastavit se, fotografovat a hlavně nikam nechvátat. Najednou nemohu pochopit, proč jsem se honil po turistických trasách kvůli kusu papíru, nebo kvůli bezcennému kovu. Jsou to totiž jen imaginární veličiny. To co člověk ve svém životě uvidí a pozná, už mu však nikdo nevezme.

V okamžiku, kdy jsme dosáhli vrcholu, jsem si uvědomil, kolik jsem v předrevoluční době o této hoře slyšel nepodložených informací. Pracovala především fantazie lidí, kteří sem kvůli hraničnímu pásmu nikdy nemohli vystoupit. Někteří dokonce tvrdili, že se tady těží uran. Ty doby už jsou našťestí za námi.

A tady už náš pobyt na vrcholu bájně hory Dyleně definitivně končí. Jak vidíte na jednom z následujících snímků, své první hlavičky už vystrkuje i třezalka. Zanedlouho budou její koberce zdobit celé úbočí hory. Ve spojení s náprstníkem to tak trochu bude připomínat Krakonošovu zahrádku.

Naše další cesta je rovná, jako by ji udělali podle pravítka a přivede nás až do další pohraniční obce s příznačným názvem Vysoká. Na tuhle obec si pamatuji už ze svého pobytu v Dolním Žandově. Bývala nevzhledná, šedivá, tu a tam stála nějaká ta neudržovaná ruina. Osada měla dokonce zaniknout. Na tento pohled jsem byl připraven i dnes.

Hned na začátku osady Vysoká nás však nečekaně přivítaly koberce květin. Opravdu mnoho se tady změnilo. Úpravné zahrádky, okrasné dřeviny a květinami poseté příkopy při vstupu do osady dávaly tušit, že tentokrát bude všechno jinak. Za poslední léta se tady udělal obrovský kus práce. Domky jsou opravené a všude kolem je vidět, že tady žijí lidé. Na kraji Vysoké je zrenovovaný objekt zemědělské farmy, kde místní nacházejí zaměstnání.

Naši pozornost upoutala i pietně upravená ruina kostela sv. Jana Křtitele.

Zachráněné zbytky kostela, kde se i dnes ojediněle slouží mše pod širým nebem, si můžeme projít a na chvíli podlehnout zvláštní atmosféře tohoto místa. Kostel pochází asi z první poloviny 14. století. Po druhé světové válce vyhořel a pak postupně chátral. Dnes je částečně opraven a staticky zajištěn a opět slouží jako poutní místo. Na návsi, nedaleko božích muk, najdete i hezké místo pro odpočinek na vkusně upravených lavičkách. Jejich tvůrce umístil desky na sezení na velké betonové kvádry. To bychom potřebovali i v Plzni proti zlodějům. Ke koloritu návsi patří i vodní kolo a na stromě sedící vodník.

Na pravém následujícím obrázku si ještě prohlédněte, jak si místní obyvatelé dělají zásoby dřeva na zimu. V této nadmořské výšce se totiž v zimě do lesa nikdo nedostane. Život je tady od nepaměti tvrdý a pracovních příležitostí málo. Místní obyvatelé můžete většinou potkat na obrovských zemědělských strojích, které zaberou celou silnici, a stěží se jim vyhnete, i když jdete pěšky, natož potom v autě. Ve městě je to přece jen snadnější. Otočíte kohoutkem a máte teplo, zatímco obyvatelé tohoto kraje musí, aby přežili zimu, rozštípat ty velké špalky.

Na nádherném rozcestí ozdobeném běloskvoucími břízkami a pohledem na Lázně Kynžvart, vstoupíme na poslední úsek našeho putování, kterým je silnička, vedoucí k Hornímu Žandovu. Na následujícím obrázku si všimněte toho světlého objektu vpravo. Je to dětská zotavovna v Lázních Kynžvartě, o které se traduje, že stojí na místě s nejvyšším počtem hodin slunečního svitu v roce.

Cestička k Žandovu je obklopena sytou zelení, která vysloveně láká znaveného člověka k odpočinku. Louky kolem cesty jsou již spaseny a dobytek se pohybuje blíže k lidským obydlím.

Z tohoto místa nemůžete přehlédnout mohutný hřeben Slavkovského lesa, jehož přechod bude příštím cílem našeho putování po tomto kraji. Trasa přes jeho vrcholky už mne láká již po mnoho let a stále jsem se k jejímu absolvování nemohl odhodlat. K takové cestě je však třeba vhodného počasí, zejména aby nebylo moc teplo a hlavně aby byla dohlednost pro fotografování krajiny.

Ne nadarmo se říká, že hory se nesetkávají s horami, nýbrž lidé s lidmi. V domku na následujícím obrázku, v oblasti, které se říká Poustka, bydlí paní Sedláčková se svojí rodinou. Já si na ní ještě pamatuji jako na učitelku mateřské školky v Dolním Žandově. Zmiňuji se o tom proto, že v odlehlém koutě Horního Žandova, by člověk nečekal někoho, kdo navštěvoval základní školu v Liticích u Plzně a ještě k tomu aby chodil do třídy s bývalou pracovnící státního statku v Dolním Žandově Martinou Říhovou – Jiřincovou, která dnes bydlí v Plzni.

V těchto místech již vstupujeme do Horního Žandova a nestačíme se divit, co všechno se tady změnilo. Opravené domky, skoro nový železniční viadukt a zejména posvátný mír a klid sobotního odpoledne, který se rozprostírá všude kolem.

Vzpomněl jsem si, jak jsem kdysi vlevo od cesty pracně dobýval rašelinu na zahradu, zejména jí bylo třeba ke kanadským borůvkám. Těžila se zde velmi těžce, terén byl hodně podmáčený a ještě jsem jí musel vozit do vesnice na kole. Z tašky mne kapala voda a já jsem s kolem balancoval přes celou šířku silnice.

Horní Žandov 20.7.2013

Horní Žandov 20.7.2013

K lítosti přišla snad jen uzavřená hospoda, která se zřejmě v této lokalitě nemohla uživit. Ještě před rokem však dobře sloužila místním i turistům. Inu, časy se mění.

Horní Žandov 20.7.2013

Dolní Žandov 20.7.2013

Nezbývá tedy nic jiného, než zavzpomínat na hospodu „U Štorcha“, která pro vojáky nebyla uzavřena nikdy. Škoda, že už se Horním Žandovem nikdy neozve píseň „Na Starém Mohelně.“ Stejně špatně dopadla i místní jezdecká škola, v jejíchž objektech se nyní stájemí prohání vítr, deroucí se rozbitými okny dovnitř.

Horní a Dolní Žandov spolu téměř sousedí a tak jsme ani nepostřehli, že už jsme došli do cíle naší cesty. Uvědomil jsem si to až u toho zeleného domku na následujícím snímku, který se od dob minulých, stejně jako mnoho jiných věcí v Dolním Žandově, změnil k nepoznání. Bývala to taková kamenná ruina naproti domu Jirásků, říkalo se tam u kašny. Jak sami vidíte, nyní září jako novostavba. Svoji tvář změnil i ten žlutý domek vlevo, kde dříve bydleli Prokopovi.

Dolní Žandov 20.7.2013

Dolní Žandov 20.7.2013

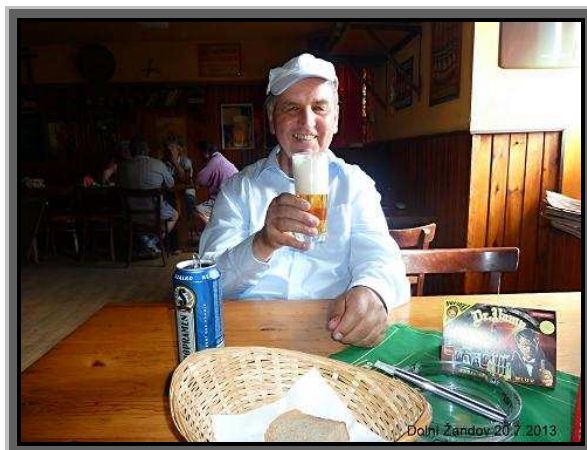
Pohled na Dolní Žandov od bytovky s číslem popisným 289 a 290, který vidíte na pravém předcházejícím obrázku, je pohledem, který už navždy zůstane uzavřen kdesi hluboko v mém srdci. Dokonce jsem kdysi podle něho udělal intarzii do dřeva se zobrazením všech detailů. Trvalo mi to tenkrát asi tři sta padesát hodin. Kdykoli si na Dolní Žandov vzpomenu, vybaví se mně především tento líbezný obraz ohraničený vrcholy Slavkovského lesa.

Obyvatele domu s čísly popisnými č. 289 a 290, vidím i dnes, kdy od mého odjezdu z Dolního Žandova uplynulo více než čtvrt století, jako by to bylo včera. Ve vchodu s číslem popisným 289 bydleli Zemanovi, později Dankovi a naproti nim Břízovi. Paní Zemanová, stejně jako pan Danko, byli učiteli na žandovské základní škole, pan Bříza byl zemědělským inženýrem. V prvním poschodí bydleli Bulínovi a naproti paní Trubkové starší s panem Svatošem. Nahoře bydlela vychovatelka školní družiny Jana Davidková a naproti pan učitel Šíma s manželkou. Později v tomto bytě bydlela rodina Jeřábková. Ve vedlejším vchodu s číslem popisným 290 tehdy bydleli Trubkovi, Kynclovi, Vojšašákovi a Pochopinovi. Poslední dvě rodiny se později odstěhovaly. Vojšašákovi do rodinného domku, Pochopinovi do domu vedle autobusové zastávky.

Kde jinde ukončit naše dnešní putování než v žandovské hospůdce. Pravda, nějak nám za to čtvrtstoletí zpusťla, protože pro Plzeňáka není Staropramen ani Bernard to pravé ořechové. Zvláště Staropramen nápadně připomíná petrolej do hřbitovních lampiček. K tomu úsměvu nad sklenicí jsem se musel opravdu nutit. Gulášová polévka by jinak neměla chybu, avšak syndrom venkovských hospůdek lze shrnout do věty „studená polévka, teplé pivo.“

To jsou však nepodstatné detaily, které nemohou dojem z tak nádherného výletu zkazit. Byl jsem rád, že v této hospůdce zase mohu po letech sedět. Díval jsem se z okna na budovu bývalé školy a budovu bývalého Místního národního výboru, ke kterým přibyla nová kašna. Pokaždé sleduji na stránkách Dolního Žandova, jak se v těchto místech tradičně rozsvěcuje vánoční strom, dívám se na lidi, jak si z kostela svatého Michala nosí betlémské světlo a vzpomínám při tom na doby, kdy jsem těmito místy chodil i já.

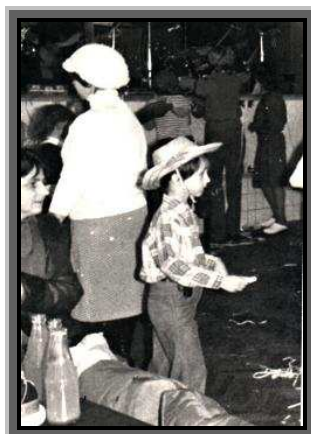
Sál v hostinci pamatuje leďacos, a tak pro pamětníky vkládám do reportáže i několik dobových snímků. Na tom prvním předává předseda MNV Rudolf Dvořák diplomy panu Novotnému za zahrádkáře, tajemníku MNV Filipovi, a panu Zemanovi za myslivce. Na tom dalším přebírá žandovská omladina svoje první občanské průkazy. Ten sveřepý pohled policejního důstojníka tak trochu připomíná doby, kdy nás hlídla Veřejná bezpečnost, avšak řekl bych, že tehdejší okrskář Gažák se tvářil přece jen o něco přívětivěji.

Na dalších snímcích zajišťují učitelé Józa a Kyncl kulturní vložku, která na každém shromáždění v tomto sále patřila k místnímu folkloru.

Na následujícím levém snímku je dětský maškarní bál a na pravém žákyně sedmé třídy Jaroslava Hilmarová, která bývala pro každého fotografa vděčným objektem pro portrétování. V tomhle sále jsem navštívil i vystoupení známé prvorepublikové zpěvačky Inky Zemánkové, první interpretky písně „Tak jako slunečnice každým dnem.....“

Ještě jedna fotografie kašny před hospodou, pohled na Žandovské střechy v zapadajícím slunci a naše putování definitivně končí u kostela svatého Michala. Vím, že dnešními fotografiemi nemohu konkurovat Martinu Baloghovi, protože jako místní je ve výhodě a může si počkat na vhodný okamžik. Jeho fotografie jsou však nádherné a mají duši. Nevím, jak bych svůj postoj k jeho pracím vyjádřil lépe, než když řeknu, že to má od pána Boha. A věřte, že takových lidí není mnoho.

Původně gotický kostel, který je bezesporu dominantou Dolního Žandova, byl přestavěn na barokní v roce 1682. Další přestavby proběhly v letech 1804 a 1928. Báh na kostelní věži byla osazena po roce 1898. Kostel je jednolodní, obdélný, s trojboce uzavřeným presbytářem s věží nad sakristií na severní straně. Loď je kryta kazetovým malovaným stropem, v západní části je kruchta. Hlavní oltář pochází z roku 1697 s obrazem sv. Michaela podle originálu Q. Renniho a sochami světců. Boční oltář svaté Anny z roku 1697, boční oltář s obrazem svatého Jana Nepomuckého od V. Schmidta je z roku 1739. Krucifix pochází z konce 15. století a byl přenesený ze zámecké kaple v Kynžvartě. Dřevěná socha Krista Trpitele z roku 1703 byla renovována v roce 1913. Tolik tedy o malebném žandovském kostelíku, bez něhož by Dolní Žandov rozhodně nebyl tím, čím je. Jeho věž již z dálky vítá každého poutníka a svým vzhledem dotváří malebný obraz této pohraniční obce.

Když jsme odjížděli z Dolního Žandova, objevily se přede mnou jako na filmovém pásu další postavy a postavičky, které kdysi provázely můj pobyt zde a které jsem v dnešní reportáži

ještě nezmínil. Znovu jsem se v myšlenkách ocitl v obchodu paní Vašíčkové, v místním kině, o které se kdysi starali manželé Caldovi, u domu Zajíčkových poškozeném při zemětřesení v roce 1985, jako bych před sebou viděl rázovat sedmadevadesátiletého pana Prokeše i skupinu lidí, čekajících každé ráno na autobus do Chebu. Sestávala tehdy z pana Fialy, pana Čejky, pana Hilmara, pana Pospíšila z Úbočí, pana Kundráta, paní Skalické, pana Aloise Polky a ještě mnoha dalších. Jako bych před sebou viděl ředitelku školy paní Hlouchovou a jejího manžela lékaře, Hahnovy v samoobsluze s potravinami, manžele Bělohradských, Valíčkovy, Jiráskovy, pana Pintera, paní Bourovou, paní Křížovou, manžele Snopkovy, Jungovy, pana Wnedelbergera, pana Manderlu i paní Sedláčkovou z Horního Žandova, která pracovala ve škole a dojížděla na kole, které jsem jí předtím opatřil v Esce. Ne nadarmo se říká, že čas přináší úlevu, že člověk sám sobě může nejvíce pomoci tím, že odpustí jiným. Proto bych už dnes s odstupem času dokázal odpustit všechny na mne spáchané křivdy pracovníci kádrového oddělení chebské Esky Zdeně Vebrové, i když jsem si ještě před nedávnem myslel, že to možné není. Tenkrát před lety jsem „nezkousl“ ani tajemnici Místního národního výboru inženýrku Česenekovou, který se svými pražskými manýry a necitlivým chováním vůbec nezapadla do této malebné pohraniční obce. To už však nyní patří minulosti. V současnosti se hrdě hlásím ke Klubu přátel Dolního Žandova a velmi často komunikuji s jeho duší, paní Miroslavou Trepkovou. Dokonce mám i svůj sloupek na jeho stránkách. To, že se neplní tak, jak bych si představoval, není ani tak moje vina, jako spíše otázka jeho kapacity a technických možností.

A na závěr ještě profil dnešní trasy:

Dnešní pochod sice skončil, jsem přesvědčen o tom, že se sem budu stále vracet. Na závěr posílám ještě jeden pozdrav všem Žandovákům a těším se na shledanou příště.